

initium habuit, in die qua ab apostata angelo corrupta est mater nostra, violata est genitrix nostra. Haec scientia aut impia est, aut plumbea, circa materialem litterae corticem tota occupata; timet enim ne forte assumens alas, et paulo altius progressa, attrectet Deum aut inveniat. Haec denique scientia gelida est, et in brumalibus poli antarctici regionibus concepta, ad easdem gelidas oras sensim sine sensu hominem pellit, ubi infelix ille longe ab omni ideali, longe a fonte luminis, caloris, et vitae (Deo), miserrime contabescat.

Tu autem, studiose lector, memento quia filius sanctorum es, et vitam illam expectas quam Deus datus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo (¹).

(¹) Tob. II-18.

INDEX

PROOEMIUM	Pag. 5
---------------------	--------

DE HABITIBUS ET VIRTUTIBUS GENERALE PROLEGOMENON

I ^a -II ^{ae} QUEST. 49-61 — Huius disputationis partitio	17
--	----

I. De habitibus ordinis naturalis.

- 1. Quod habitus est quaedam dispositio in ordine ad naturam rei et operationem eius, secundum quam bene vel male aliquid ad eam disponitur 18
- 2. Quod inter habitus operativos bonos eminent illi qui non solum conferunt habilitatem ad bene operandum, verum etiam perficiunt ad usum habilitatis. Et quod tales habitus simpliciter dicuntur virtutes, in voluntate vel aliqua alia potentia prout a voluntate mota subiectati. Qui etiam in statu virtutis perfecto vel imperfecto esse possunt, secundum quod vel actu vel potentia tantum, ad Deum referuntur sub ratione ultimi finis totius humanae vitae. 20
- 3. Quod virtutes naturales physice generantur et augmentur per frequentationem actuum, diminuuntur autem et corrumpuntur, vel per contrariorum actuum exercitium, vel etiam per solam cessationem ab opere 23

nientiam ad naturam participatam quae est gratia sanctificans. Si autem de iisdem loquamus sub determinata ratione virtutum, sic necesse est ut etiam secundum obiecta, infusi ab acquisitis semper distinguantur. 84

II. De ratione distinctionis virtutum infusarum inter se.

1. Quod virtutes infusae inter se distinguntur secundum sola obiecta 89
2. Quod virtutes infusae multiplicantur, non sicut potentiae secundum generales rationes obiectorum, sed secundum speciales rationes eorumdem. Et quod nihilominus una eademque virtus infusa adhuc potest ad multa se extendere, secundum quod haec multa ad unam specialem rationem obiecti ordinem habent ibid.
3. Quod virtutis species est ab obiecto formali prout formale dicitur a forma totius, et ideo non debet repeti tantum a motivo, verum etiam a speciali ratione materiae circa quam unaquaque virtus infusa principaliter occupatur 91

IV. De compostibilitate vel incompossibilitate infusorum habituum cum acquisitis habitibus malis.

Quod virtus infusa esse non potest simul cum formali vitio opposito, bene tamen cum materiali vitii nondum perfecte destructo . . 94

DE SINGULIS INFUSORUM HABITUUM CATEGORIIS

I^a-II^{ae} QUAEST. 62. — De virtutibus theologicis.

bis + **THEISIS I.** — Veritas est theologicē certissima, exsistere viriles per se infusas, saltem theologicas. Quae ideo hoc nomine censentur, quia a solo Deo supra naturae ordinem

causatae, et sola Dei revelatione innotescentes, ipsum Deum habent pro obiecto. Quae etiam sunt determinate tres, ordine generationis actuum hoc modo enumerandae: fides, spes, et charitas 98

QUAEST. 63. — De virtutibus moralibus infusis.

bis + **THEISIS II.** — Sunt quoque virtutes morales per se infusae, proportionaliter se habentes ad theologicas sicut virtutes morales acquisitae ad naturalia principia quibus in naturalem finem homo ordinatur. Differunt autem ab acquisitis, non solum secundum ordinem ad naturam divinam participatam quam consequuntur, verum etiam secundum ordinem ad formales rationes obiectorum, et sola excepta prudentia quae in intellectu est, caeterae omnes in voluntate tanquam in proprio subiecto quoad suam substantiam videntur esse reponendae 116

QUAEST. 64-66. — De medio et connexione virtutum.

+ bis **THEISIS III.** — Virtutes morales in medietate stare dicendae sunt, pro quanto medium inter excessum et defectum circa propriam materiam ponunt. Virtutum vero theologicum specialis proprietas est, quod bonum earum per se et ratione sui nequaquam in medio consistit, sed tanto est maius quanto magis accedit ad summum nusquam assequendum, et semper requirit adhaesionem ad obiectum quae sit super omnia appreciative 131

+ bis **THEISIS IV.** — Omnes virtutes infusae tam theologicae quam morales, ita sunt in suo fieri inter se connexae, ut nulla earum separata a caeteris unquam infundatur . . . 137

bis + **THEISIS V.** — Non tantum in fieri, verum etiam in esse, omnes virtutes infusae sunt inter se connexae, si in perfecto statu virtutis quem caeteris affert charitas, considerantur. Si autem accipiantur secundum suam simplicem essentiam, iterum omnes virtutes

- morales tum ad invicem tum cum charitate necessariam connexionem habent. At fides et spes, amissis caeteris, remanere possunt, et fides quidem etiam solitarie, spes vero nonnisi supposito fidei fundamento . . . 146
- THESIS VI. — Si virtutes infusae considerentur secundum rationem speciei, non omnes aequales dicendae sunt, sed aliae aliis maiores, id est excellentiores. Si autem considerentur secundum participationem subjecti, sic in uno eodemque homine aequales existunt aequalitate proportionis, saltem sub ratione virtutum in statu virtutum. Quin imo eadem quoque proportionali aequalitate regulariter gaudent quoad essentiam, etsi per accidens contingere possit ut fides et spes in altiori prae caeteris gradu emineant. Verumtamen, quantum ad promptitudinem in exercitium actuum, principium aequalitatis non amplius tenet, sed diversi sancti ex diversis virtutibus praecipuam obtinent laudem, ut verum sit quod de quolibet confessore in Ecclesia cantatur: « Non est inventus similis illi, qui conservaret legem Excelsi » 160
- QUAEST. 67. — De duratione virtutum post hanc vitam.
Breve quaestionalis compendium 164
- QUAEST. 68. — De donis Spiritus Sancti.
bis +
De ratione distinctionis virtutes inter et dona. 170
- THESIS VII. — Ut iustus in accepta iustitia perseverare, in eaque proficere possit, necessarius ei est specialis instinctus Spiritus Sancti, identidem pro adjunctorum varietate per illustrationes mentis et motiones voluntatis superveniens. Huius porro instinctus connaturale receptivum est anima prout instructa donis, quae in hoc a virtutibus differre dicenda sunt, quod per virtutes perficitur homo ad agendum deliberate ex determinatione propriae voluntatis, per dona vero disponitur ad bene recipiendum inspirationes divinas de quibus Apostolus, Rom.

- VIII-14: « Quicumque Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei » 173
- THESIS VIII. — Septem numerantur dona partim ad intellectum et partim ad voluntatem pertinentia, quibus duplex competit exerciti modus, ordinarius nempe et extraordinarius, secundum diversitatem multiformis operationis Spiritus Sancti qui ex libero potestatis arbitrio spirat ubi vult, et singulis partitur prout vult. 184
- QUAEST. 69-70. — De beatitudinibus et fructibus Spiritus Sancti.
Quid beatitudines, quid fructus. 190
Totius disputationis conclusio 194

DE VIRTUTIBUS THEOLOGALIBUS IN SPECIE DE FIDE

Prolegomenon de fide.

- + § 1. De evidentia et variis divisionibus eius. 198
+ § 2. Quid sit credere, et quot modis dicatur. 204
+ § 3. Quid sit credibilitas et evidentia credibilitatis. 213

II^a-II^{ae} QUAEST. 1. — De obiecto fidei.

- + THESIS IX. — Formale fidei obiectum est auctoritas Dei revelantis, id est auctoritas ex summa Dei sapientia et veritate consurgens, eaque non absolute considerata, sed prout informans testificationem seu locutionem divinam. Haec ipsa autem locutio ad fidei motivum dicenda est pertinere, ut constitutivum quidem si sumatur active pro revelatrice Dei voluntate, ut conditio vera sine qua non, si accipiatur passive pro signo seu verbo notificante. 219
- + THESIS X. — Obiectum materiale fidei si materialiter accipiatur, est indiscriminatum

omnis veritas a Deo revelata. Si autem consideretur per ordinem ad specialem illam veritatis rationem quam respicit tum divina revelatio tum fides theologica reduplicative in quantum huiusmodi, distingui debet in primarium, secundarium, et pure accidentarium. Primarium, quod etiam attributionis vocant, est Deus ipse ut finis supernaturalis. Secundarium est complexus creatarum veritatum ordinem habentium ad huius finis assecutionem. Pure accidentarium denique est quidquid aliud concomitanter tantum, et non directa intentione a Deo est revelatum, et hoc sensu eaque de causa contradistingui solet a rebus, ut aiunt, fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianaे pertinentium 230

COROLLARIUM. — Obiectum fidei principale est quidem prima veritas Deus, non tamen apprehensus sicut in se est. Unde si ex parte credentis obiectum consideretur, semper est aliquid complexum per modum enuntiabilis 238

THESIS XI. — Obiecti materialis fidei conditio essentialis est ut sit quoad credentem aliquo saltem modo in se obscurum sive inevidens. Hinc sub fide nihil cadere potest cum evidentia etiam mere concomitante que actu mentem percellat, et plene quietet eam in clara veri intuitione. Quemadmodum igitur fides theologica esse non potest de aliquibus falsis, ita nec de aliquibus visis sive secundum sensum sive secundum intellectum. 240

THESIS XII. — Obiectum materiale fidei non crevit per successionem temporum quantum ad substantiam articulorum. Sed quoad explicationem crevit ab initio mundi usque ad Christum eiusque apostolos, per quorum ministerium revelatio fuit consummata, et ultimo ac definitive clausa. Unde nihil fide divina catholica credi potest aut poterit unquam, quod vel explicite, vel saltem forma-

liter implice in deposito ab apostolis Ecclesiae tradito non contineatur 252

THESIS XIII. — Ut officio veram fidem amplectendi, in eaque constanter perseverandi satisfacere possemus, Deus per Filium suum Unigenitum Ecclesiam instituit, suaequa institutionis manifestis notis instruxit, ut ea tanquam custos et magistra verbi revelati ab omnibus posset agnosciri, essetque quoad nos organum authenticum infallibiliter proponendi omnia ea quae tanquam divinitus dicta, fide divina et catholica credenda sunt. Attamen non ad solam propositionem formaliter revelatorum sese extendit infallibilis Ecclesiae auctoritas, verum etiam ad definitiones connexarum veritatum quae pro integra depositi custodia, defensione, vel actuosa conservatione requiruntur. Porro huiusmodi veritates semel definitae, ad eam fidem pertinere videntur, quae recte et proprie fides ecclesiastica est appellata 264

THESIS XIV. — Materiale fidei theologicae obiectum quod a Deo revelatum, ab infallibili Ecclesia proponitur, non in verbis, sed in sensu qui verbis subest consistit, nec alia de causa Timotheum Apostolus monet ut formam habeat sanorum verborum quae ab ipso audierat per multos testes, nisi quia haec ipsa sanorum verborum forma ad genuinum sensum constanter atque invariabiliter retinendum quam maxime confert. Quisquis autem dicit sensum illum quem in suis definitionibus suaque articulorum fidei propositione intellexit et intelligit Ecclesia, non esse incomutabiliter verum, sed talem cui sensus aliis secundum progressum scientiae potuerit aut possit aliquando substitui, haeretico fallitur spiritu 272

QUAEST. 2-3. — De actu fidei.

THESIS XV. — Actus fidei ad salutem necessariae est actus non ad voluntatem, sed ad intellectum elicitive pertinens, et non consi-

II. De habitibus et virtutibus ordinis supernaturalis.

1. Quod ad speciem habitus praedicamentalis reductive pertinent tum gratia sanctificans, tum virtutes et dona quae eam consequuntur 30
- + 2. Quod virtutum supernaturalium tam productio quam augmentum a solo Deo efficienter esse potest, minime vero a nostris actibus, etiam supernaturalibus, qui solum possunt esse causa dispositiva quantum ad primam infusionem, vel etiam meritoria quantum ad subsequens augmentum. Et quod virtutes istae nullam habent possibilem causam diminutionis, sed tantum totalis corruptionis, videlicet mortale peccatum vel directe vel indirecte ipsis oppositum atque contrarium. 40
- + 3. Quod per frequentationem actuum virtutis infusae generatur habitus quo facilitas exercitii eorumdem acquiritur. Et quod huic habitui, ad augmentum vel diminutionem sive corruptionem quod attinet, applicanda sunt omnia principia quae generatim de habitibus acquisitis valent 50

III. De ratione distinctionis supernaturalium habituum.

Ordo et modus procedendi 62

I. De ratione distinctionis habituum supernaturalium a naturalibus.

1. Quod sunt quaedam obiecta in statu viae nobis proposita, quae cum ex se ordinem habeant ad supernaturale obiectum vitae aeternae, nonnisi per actum supernaturalem attingi possunt modo proportionato propriae conditioni eorum. Et quod hac de causa, eiusmodi obiecta recte dicuntur supernaturalia 64
2. Quod nihilominus, externa revelationis gratia semel praesupposita, obiecta praedicta attingi possunt actu naturali, id est elicito per solas naturae vires, si physica saltem

ipsius naturae potentia nunc consideretur: quamquam non eo modo qui habeat efficaciam ad conducendum in possessionem boni ad quod ordinem dicunt 68

3. Quod in actibus supernaturalibus virtutum viae, formalitas supernaturalitatis faciens ut actus sint proportionati conditioni obiectorum secundum se, non provenit ex obiecto prout quoad nos munere obiecti fungitur, videlicet neque ex obiecto materiali quod creditur, quod speratur, quod diligitur, neque ex obiecto formali propter quod creditur vel speratur vel diligitur, sed unice ex principio gratiae quo elevatur operativa potentia ad eum ordinem perfectionis, cuius ultima consummatio est in unione per lumen gloriae ad divinam essentiam ut ad formam intelligibilem 72
4. Quod in actibus supernaturalibus virtutum viae oportet distinguere substantiam actus et modum supernaturalitatis. Et quod tritum axioma: actus specificantur ab obiecto, verificatur de illis quoad substantiam, non autem quoad modum 79
5. Quod dari possunt et de facto dantur respectu obiectorum supernaturalium viae, habitus entitative naturales: id tamen non per se, sed per accidens tantum, videlicet vel ratione exercitii habitus gratuiti, ut dictum est supra c. 2 § 3, vel saltem ex suppositione gratiae externae quae est divina revelatio. Et quod praecisione facta ab iis quae sunt tantum per accidens, naturalibus habitibus sola obiecta naturalia, seu ad finem naturalem ordinata; supernaturalibus vero supernaturalia, seu ordinata ad finem vitae aeternae, recte assignantur 82
6. Quod habitus naturales respectu supernaturalium non sunt virtutes. Unde si de habitibus solum loquamus sub generali ratione habituum, sic utique supernaturales a naturalibus non necessario distinguuntur secundum obiecta, sed solum secundum conve-